

Εισήγηση Πολιτικής για την Ορθή Χρήση των Κοινωνικών Δικτύων στο Σχολικό Δίκτυο

Νοέμβριος 2011

Περιεχόμενα

Περίληψη	3
1. Εισαγωγή.....	3
2. Εφαρμοσμένες πρακτικές και πολιτικές.....	4
3. Διεθνής εμπειρία.....	6
4. Κανόνες ασφαλούς χρήσης των κοινωνικών δικτύων στα σχολεία.....	7
5. Υπηρεσία Εκπαιδευτικών Κοινοτήτων και Ιστολογίων ΠΣΔ	8
6. Διατύπωση Προτάσεων	10
Αναφορές.....	11

Περίληψη

Τα κοινωνικά δίκτυα με τη ραγδαία εξάπλωσή τους και τις δυνατότητες που παρέχουν, έχουν μεταβάλει ριζικά τον τρόπο που επικοινωνούμε, συνεργαζόμαστε και διαθέτουμε την πληροφορία. Η δικτύωση αυτού του είδους προσφέρει νέες ευκαιρίες για προσωπική έκφραση και εξέλιξη, συνεργασία και συμμετοχή. Ειδικά στους νέους ανθρώπους, η κοινωνική δικτύωση τείνει να υπερκεράσει άλλες πιο παραδοσιακές ενασχολήσεις της καθημερινότητας.

Η ανεμπόδιστη χρήση των ευρέως γνωστών, δημόσιων κοινωνικών δικτύων έχει γίνει η αφορμή για ένα διάλογο που έχει ξεκινήσει θέτοντας σημαντικά ερωτήματα σχετικά με τη χρησιμότητά τους στην εκπαιδευτική διαδικασία. Μια προσπάθεια επισκόπησης των απόψεων που εκφράζονται και των πολιτικών που ακολουθούνται, επιχειρείται στη συνέχεια, με στόχο τη διατύπωση μιας **πολιτικής ορθής χρήσης** των κοινωνικών δικτύων στα ελληνικά σχολεία.

1. Εισαγωγή

Σήμερα το Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο (www.sch.gr) διασυνδέει περισσότερες από 16.000 σχολικές μονάδες στο Internet, εξυπηρετώντας μια κρίσιμη μάζα χρηστών αποτελούμενη από όλα τα μέρη της εκπαιδευτικής κοινότητας. Το γεγονός ότι το Internet προσφέρει τεράστιο όγκο πληροφορίας, κάποια από την οποία είναι κατάλληλη για σχολεία και μαθητές ενώ κάποια άλλη δεν είναι, είναι αδιαμφισβήτητο.

Στην περίπτωση που μία εκπαιδευτική μονάδα (πρωτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης) έχει πρόσβαση στο Internet, όλοι όσοι συνδέονται στο δίκτυο, συμπεριλαμβανομένων και των μαθητών, μπορούν να έρθουν σε επαφή με υλικό και πληροφορία που πολλές φορές δεν πληρούν κανένα κριτήριο ποιότητας και δεν έχουν υποστεί κανένα έλεγχο για το περιεχόμενό τους. Συγκεκριμένες θεματικές περιοχές στις οποίες επικεντρωόμαστε είναι αυτές που μπορούν να βλάψουν την ανάπτυξη της προσωπικότητας των παιδιών και συγκεκριμένα αυτές που προωθούν ή ενθαρρύνουν τη βία, τα ναρκωτικά, τον ρατσισμό, την πορνογραφία και ειδικά την παιδική, τα τυχερά παιχνίδια, κλπ. Αυτοί οι δικτυακοί τόποι κρίνονται επιβλαβείς και είναι υποχρέωση του σχολείου να προστατέψει τους μαθητές του από την έκθεσή τους σε ακατάλληλο περιεχόμενο. Σήμερα, το Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο αποκόπτει την πρόσβαση σε ιστοσελίδες των ανωτέρω κατηγοριών, μέσα από το δίκτυο υπολογιστών του σχολείου.

Παράλληλα όμως, έχουν πλέον αναπτυχθεί πολλοί εναλλακτικοί δίαυλοι επικοινωνίας και ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των χρηστών του διαδικτύου. Οι υπηρεσίες κοινωνικής δικτύωσης επιτρέπουν την εύκολη δημιουργία διαδικτυακής παρουσίας των χρηστών τους, την κοινή χρήση εφαρμογών, την ανταλλαγή μηνυμάτων, στιγμιαίων μηνυμάτων και αρχείων, κ.α. Γενικότερα, αποτελούν ένα ολοκληρωμένο περιβάλλον επικοινωνίας και κοινωνικής δικτύωσης, με πολλές εφαρμογές να προστίθενται καθημερινά. Παρέχουν έτσι, ένα χώρο που οι ανήλικοι μαθητές μπορούν να έρθουν πολύ εύκολα σε επαφή με επιβλαβές υλικό αλλά και να συνάψουν σχέσεις με αγνώστους.

Η εξάπλωση στη χρήση των κοινωνικών δικτύων είναι ραγδαία. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι οι ενεργοί χρήστες στο Facebook έχουν ξεπεράσει τα 750 εκατομμύρια παγκοσμίως ενώ για την Ελλάδα το νούμερο πλησιάζει τα 3,5 εκατομμύρια. Μελέτη του Παρατηρητηρίου για την Κοινωνία της Πληροφορίας το Μάιο του 2009 [1] δείχνει ότι το ένα στα δύο παιδιά ηλικίας 8-15 ετών έχει λογαριασμό σε μια από τις δημοφιλείς ιστοσελίδες κοινωνικής δικτύωσης (όπως hi5, Facebook, MySpace, κ.τ.λ.).

Τα κοινωνικά δίκτυα περιλαμβάνουν, χωρίς να περιορίζονται, τα:

- Απλά ιστολόγια (Blogs), όπως είναι το Blogger
- Χώροι συζητήσεων (discussion forums), όπως το netmums.com
- Χώροι ανταλλαγής μηνυμάτων, όπως τα MSN, Skype κ.ά.
- Χώροι πολύπλευρης κοινωνικής δικτύωσης και συνεργασίας, όπως το Facebook, Twitter, κλπ.

2. Εφαρμοσμένες πρακτικές και πολιτικές

Όλα τα κοινωνικά δίκτυα έχουν στο συμφωνητικό χρήσης τους ορισμένες πολιτικές ορθής χρήσης. Π.χ. η πολιτική του Facebook αναφέρει μεταξύ άλλων: «*Αν είστε κάτω των 13 ετών, παρακαλούμε να μην επιχειρήσετε να εγγραφείτε στο Facebook ή να παράσχετε οποιαδήποτε προσωπικά σας στοιχεία σε εμάς. Εάν μάθουμε ότι έχουμε συλλέξει προσωπικές πληροφορίες από παιδιά ηλικίας κάτω των 13, θα διαγράψουμε τις πληροφορίες αυτές το συντομότερο δυνατό. Αν πιστεύετε ότι μπορεί να έχουμε καμία πληροφορία από ένα παιδί ηλικίας κάτω των 13, παρακαλούμε επικοινωνήστε μαζί μας*» και «*Συνιστούμε στους ανηλίκους 13 ετών και άνω να ζητήσουν από τους γονείς τους την άδεια πριν από την αποστολή οποιαδήποτε πληροφορίας για τον εαυτό τους σε οποιονδήποτε μέσω του Διαδικτύου και ενθαρρύνουμε τους γονείς να διδάξουν τα παιδιά τους για ασφαλείς πρακτικές χρήσης του Διαδικτύου*».

Σε αρκετές χώρες, αλλά και στο Internet, εξελίσσεται μια δημόσια συζήτηση σε σχέση με τη χρήση των κοινωνικών δικτύων γενικότερα, αλλά και στα πλαίσια του σχολείου ειδικότερα. Σε σχετική ερώτηση του Ελληνικού Κέντρου Ασφαλούς Διαδικτύου προς τα άλλα 29 Κέντρα – μέλη του Πανευρωπαϊκού Δικτύου Εθνικών Κέντρων Ενημέρωσης Insafe, η πλειονότητα των χωρών αναφέρει ότι σέβεται τους όρους χρήσης και την ηλικιακή κατηγοριοποίηση του εκάστοτε ιστοχώρου μέσα στο σχολείο. Στις Ηνωμένες Πολιτείες ο ομοσπονδιακός νόμος CIPA¹ ρυθμίζει την έκθεση των ανηλίκων σε επικίνδυνο υλικό μέσω του διαδικτύου. Βάσει του CIPA τα σχολεία απαιτείται να καθορίσουν μια **πολιτική ασφαλούς χρήσης** του διαδικτύου που συμπεριλαμβάνει μεταξύ άλλων: την παρενόχληση στον κυβερνοχώρο μέσω κοινωνικών δικτύων και την επιμόρφωση και ευαισθητοποίηση των μαθητών σε σχέση με την αλληλεπίδρασή τους με άλλα άτομα στις ιστοσελίδες κοινωνικής δικτύωσης και τους χώρους συζητήσεων. Απαιτεί επίσης να επιβλέπεται από το σχολείο η δραστηριότητα των μαθητών στο διαδίκτυο μέσα από το δίκτυο υπολογιστών του σχολείου.

Παρ' όλη την εξάπλωση των κοινωνικών δικτύων σε όλο το ηλικιακό φάσμα των μαθητών, τα περισσότερα σχολεία στη σχετική έρευνα της NSBA το 2007 [3] τηρούν μια σκεπτικιστική, αν όχι αρνητική, στάση σε σχέση με τη χρήση τους μέσα από το σχολείο. Σύμφωνα με τη μελέτη για τα σχολεία των Ηνωμένων Πολιτειών:

- 92% των σχολείων απαιτούν την ενυπόγραφη συμφωνία του γονέα σε κάποιο είδος «κανόνων χρήσης του διαδικτύου» με ειδικούς όρους για τα κοινωνικά δίκτυα,
- 84% των σχολείων έχουν θεσπίσει κανόνες που απαγορεύουν την ηλεκτρονική συζήτηση (online chatting) και την στιγμιαία ανταλλαγή μηνυμάτων (instant messaging),

¹ <http://www.fcc.gov/cgb/consumerfacts/cipa.html>

- 62% έχουν κανόνες ενάντια στην συμμετοχή σε ηλεκτρονικές συζητήσεις (forum) , αλλά και στην αποστολή και λήψη ηλεκτρονικών μηνυμάτων (e-mail) μέσα στο σχολείο και τέλος
- 52% των σχολείων απαγορεύουν εντελώς τη χρήση των κοινωνικών δικτύων.

Σε υπεράσπιση της χρήσης των κοινωνικών δικτύων στην ίδια μελέτη αναφέρεται ότι τελικά οι μαθητές, αλλά και οι γονείς, φαίνεται να δηλώνουν σαφώς μικρότερο αριθμό δυσάρεστων συμβάντων, όπως αυτό της συνάντησης με άγνωστους που οι ανήλικοι γνωρίζουν μέσω των κοινωνικών δικτύων. Παρατηρείται όπως αναφέρεται στη μελέτη, μια υπέρμετρη αντίδραση στις απαγορεύσεις που τίθενται η οποία δεν δικαιολογείται από τα πραγματικά δεδομένα. Σε αυτό μπορούμε να προσθέσουμε το δεδηλωμένο ενδιαφέρον που δείχνουν οι γονείς και οι μαθητές στη χρήση των εργαλείων κοινωνικής δικτύωσης στην εκπαιδευτική διαδικασία, αλλά και η απαίτησή τους τα παιδιά να μάθουν να χειρίζονται τέτοια περιβάλλοντα και να αξιοποιούν τις ευκαιρίες που προκύπτουν. Σημειώνεται ότι και στην Ελλάδα έχουν ήδη επισημανθεί μεμονωμένες περιπτώσεις εκτροπών και εκμετάλλευσης ανηλίκων με την χρήση των κοινωνικών δικτύων.

Στην πολιτεία Queensland στην Αυστραλία μέχρι το 2003 όλα τα σχολεία χρησιμοποιούσαν το Ednet για την πρόσβαση τους στο διαδίκτυο, το οποίο φιλτράρει εκτός των άλλων και τα γνωστά κοινωνικά δίκτυα όπως τα MySpace, Bebo, Tagged, Facebook, Flickr, YouTube, LiveJournal και Blogger. Η απόφαση στηρίχτηκε στην άποψη ότι την απόφαση για τη χρήση των κοινωνικών δικτύων από τους μαθητές πρέπει να την λαμβάνουν οι γονείς και όχι το σχολείο. Η άποψη αυτή ωστόσο θεωρήθηκε από πολλούς προβληματική, καθώς μετά από σχετικές έρευνες η συντριπτική πλειοψηφία των γονέων αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα κατανόησης των νέων τεχνολογιών αλλά και των δυνατοτήτων τους [4][5]. Μια πρόσφατη έρευνα δείχνει ότι το 96% των γονέων πιστεύει ότι η χρήση του διαδικτύου είναι επωφελής για τα παιδιά τους και μόνο το 44% ανησυχούν για την ασφάλεια τους [6]. Παράλληλα με την απαγόρευση, η κυβέρνηση του Queensland ανέπτυξε μια εφαρμογή για την υποστήριξη της εκπαιδευτικής διαδικασίας που ενσωματώνει πολλά σημαντικά χαρακτηριστικά των κοινωνικών δικτύων. Πάνω από 100.000 μαθητές εγγράφηκαν στην συγκεκριμένη πλατφόρμα μέχρι τον Ιανουάριο 2008, ενώ τη διαχείρισή της έχουν αναλάβει εκπαιδευτικοί αλλά και διαχειριστές σχολείων. Σημειώνεται ότι οι μαθητές δεν έχουν δικαίωμα δημιουργίας του δικού τους χώρου χωρίς την άδεια του εκπαιδευτικού ή του διαχειριστή. Για τον λόγο αυτό η συγκεκριμένη πλατφόρμα έχει δεχτεί αρκετή κριτική σχετικά με την αξία ενός αυστηρά διαχειριζόμενου, σε αντιδιαστολή με ένα αυτόνομο κοινωνικό δίκτυο στα πλαίσια του σχολείου [7].

Στην Μεγάλη Βρετανία η έρευνα Byron Review [8] μεταξύ άλλων αναφέρει ότι το μεγαλύτερο πρόβλημα για τους κινδύνους που αντιμετωπίζουν τα παιδιά στη χρήση του διαδικτύου αλλά και των κοινωνικών δικτύων ειδικότερα, έγκειται στο αποκαλούμενο «ψηφιακό χάσμα γενεών». Σύμφωνα με τη μελέτη, το χάσμα αυτό καθιστά τους γονείς απολύτως ακατάλληλους για τη διαπαιδαγώγηση των παιδιών και εφήβων σε σχέση με τους αναμφίβολους κινδύνους που υπάρχουν στη χρήση των κοινωνικών δικτύων. Η συγκεκριμένη έρευνα προτείνει μια «διαμοιρασμένη πολιτική ευθύνης» που θα εμπλέκει όλους τους παράγοντες διαπαιδαγώγησης: οικογένεια, σχολείο, ιδιωτικός φορέας κ.α. Στην πρότασή της προς την κυβέρνηση της Μεγάλης Βρετανίας προτείνει ένα σχέδιο με έμφαση στην ενημέρωση των εφήβων για τους κινδύνους λόγω της κοινωνικής δικτύωσης.

Σε σχέση με τον εκπαιδευτικό, τα κοινωνικά δίκτυα μπορούν να παίξουν σημαντικό ρόλο στην επικοινωνία μεταξύ των εκπαιδευτικών. Αυτό είναι πολύ σημαντικό για το συγκεκριμένο επάγγελμα που κρίνεται ως ένα από τα πλέον μοναχικά ιδιαίτερα στην Ελλάδα που μέχρι πρόσφατα δεν υπάρχουν οι κατάλληλες υποδομές επικοινωνίας. Πολλές

πολιτείες στις ΗΠΑ έχουν ήδη ξεκινήσει πρωτοβουλίες για να δημιουργήσουν κοινωνικά δίκτυα που θα συνδέσουν τους εκπαιδευτικούς μεταξύ τους [9].

Τα στοιχεία που παρατέθηκαν στις προηγούμενες παραγράφους αποδεικνύουν ότι τα κοινωνικά δίκτυα αποτελούν ένα αναπόσπαστο κομμάτι του διαδικτύου επόμενης γενιάς και η χρησιμότητά τους είναι δεδομένη, εφόσον χρησιμοποιούνται σωστά. Στα πλαίσια της **εκπαιδευτικής διαδικασίας** ωστόσο εκτός από οφέλη έχουν προκύψει πολλά ερωτηματικά ως προς την ασφάλεια, αλλά και τη χρηστικότητά τους. Η χρήση που γίνεται στις υπηρεσίες κοινωνικής δικτύωσης είναι, κατά το μεγαλύτερο ποσοστό, άσχετη με την εκπαιδευτική διαδικασία. Στην Ελλάδα ειδικότερα δεν εντοπίστηκε μετά από σχετική έρευνα χρήση των γνωστών κοινωνικών δικτύων στα πλαίσια της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Αυτό ενισχύεται και από τη μικρή σχετικά διείσδυση που έχει η χρήση των υπολογιστών στη διδασκαλία των μαθημάτων, πέραν της πληροφορικής.

Τα παραπάνω σε συνδυασμό με τους κινδύνους που αναμφισβήτητα προκύπτουν από τη χρήση των κοινωνικών δικτύων μπορούν να οδηγήσουν στην απόφαση περιορισμού της χρήσης τους στα πλαίσια του σχολείου, ειδικά όταν υπάρχουν ισοδύναμα εργαλεία για να τα υποκαταστήσουν. Το ερώτημα που τελικά τίθεται ωστόσο είναι αυτό που τίθεται στην ένταξη κάθε νεωτερισμού που μαζί με τα οφέλη κρύβει και πλήθος κινδύνων.

Τα κοινωνικά δίκτυα είναι κάτι που αργά ή γρήγορα η πλειοψηφία των μαθητών θα συναντήσει στην ενήλικη ζωή τους προκειμένου να επωφεληθούν από τις δυνατότητες που προσφέρουν. Τίθεται το ακόλουθο εύλογο ερώτημα: θέλουμε να αποκλείσουμε την χρήση των κοινωνικών δικτύων τους εντός των σχολείων δημιουργώντας ένα αποστειρωμένο περιβάλλον που όμως θα είναι πιο ασφαλές και συγκεντρωμένο στην εκπαιδευτική διαδικασία ή προτιμούμε να επιτρέψουμε την χρήση τους μέσα στα σχολεία προσπαθώντας να διδάξουμε τους μαθητές να ωφελούνται από τα θετικά και να αποφεύγουν τις κακοτοπιές των κοινωνικών δικτύων;

Δεδομένου του ρόλου του σχολείου στην προετοιμασία των μαθητών για την ομαλή ένταξη τους στην κοινωνία και όχι μόνο στην ακαδημαϊκή τους κατάρτιση, η επιλογή να διατηρήσουμε ένα νεωτεριστικό εργαλείο εντός των πυλών και να προσπαθήσουμε να διδάξουμε την ορθή λειτουργία του μοιάζει πιο λογική. Στα πλαίσια αυτά βέβαια πρέπει να τεθούν σαφείς όροι και ασφαλιστικές δικλίδες που θα εξασφαλίζουν στο μέτρο του δυνατού την ορθή χρήση των κοινωνικών δικτύων στα πλαίσια του σχολείου σύμφωνα και με τα ειδικότερα αναφερόμενα της παραγράφου 4.

3. Διεθνής εμπειρία

Σε ερώτηση της δράσης ενημέρωσης Saferinternet.gr σχετικά με τη χρήση του Facebook στα **δημοτικά σχολεία** της εκάστοτε χώρας προς τις αντίστοιχες δράσεις των 29 Εθνικών Κέντρων Ασφαλούς Διαδικτύου σε όλες τις χώρες-μέλη της Ε.Ε., την Ισλανδία, τη Νορβηγία και τη Ρωσία, ελήφθησαν οι εξής πληροφορίες από 18 χώρες:

- Στη Φινλανδία και τη Γερμανία δεν γίνεται χρήση του Facebook στα δημοτικά σχολεία, καθώς γίνεται σεβαστός ο ηλικιακός περιορισμός που θέτει ο ίδιος ο ιστοχώρος (άνω των 13 ετών).
- Αντίστοιχα, στην Αυστρία και τη Γαλλία δεν γίνεται χρήση του Facebook στα δημοτικά σχολεία.
- Στην Ισπανία, η Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων απαγορεύει στους ανήλικους κάτω των 14 ετών να έχουν κάποιο προφίλ.

- Στην Ιταλία απαγορεύεται η χρήση του Facebook, η δε πρόσβαση των παιδιών του δημοτικού στο Διαδίκτυο γίνεται πάντα με την επίβλεψη ενός εκπαιδευτικού.
- Στην Αγγλία, το Facebook μπλοκάρεται αυτόματα από το σύστημα φιλτραρίσματος που εφαρμόζεται σε όλη τη χώρα.
- Στη Ρωσία, τα δίκτυα κοινωνικής δικτύωσης μπλοκάρονται από τα περισσότερα σχολεία, καθώς θεωρούνται ότι δεν έχουν κάποια σχέση με τους εκπαιδευτικούς σκοπούς. Σε γενικές γραμμές, η χρήση τους εξαρτάται από την πολιτική που εφαρμόζει το σχολείο.
- Στην Πορτογαλία, την Ολλανδία, το Βέλγιο, τη Νορβηγία, την Πολωνία, τη Σουηδία, τη Δανία ή τη Σλοβενία η χρήση τεχνολογικών εργαλείων (άρα και χρήση του Facebook) εξαρτάται από την πολιτική που εφαρμόζεται στο σχολείο ή από τους κανόνες που θέτουν οι δημοτικές διευθύνσεις.
- Στην Κύπρο δεν υπάρχει καμία πολιτική χρήσης σχετικά με το Facebook. Όποιος θέλει μπορεί να χρησιμοποιήσει τον ιστοχώρο.
- Στη Σλοβακία, γίνεται χρήση του Facebook, με τη γνώση ότι γίνεται καταπάτηση των όρων του, με άλλα λόγια ότι δίνεται ψευδής ταυτότητα.

4. Κανόνες ασφαλούς χρήσης των κοινωνικών δικτύων στα σχολεία

Για να ισχυριστούμε ότι παρέχουμε ένα ασφαλές από τους παραπάνω κινδύνους διαδικτυακό περιβάλλον, θα πρέπει να διαμορφωθεί και να υλοποιηθεί μια **πολιτική ορθής χρήσης** τέτοιων εφαρμογών στα πλαίσια του σχολικού δικτύου, χωρίς παράλληλα να αχρηστευτούν όλες οι νέες τεχνολογικές δυνατότητες που μπορούν να χρησιμοποιηθούν (και χρησιμοποιούνται από την συντριπτική πλειονότητα των χρηστών τους) για να διευκολύνουν την επικοινωνία και την συνεργασία.

Μερικές από τις **βασικές αρχές** που πρέπει να τηρούνται για την ασφαλή χρήση του διαδικτύου και των κοινωνικών δικτύων, ειδικότερα στο σχολικό περιβάλλον, είναι:

- Δεν πρέπει να χρησιμοποιούνται για τη δημοσίευση οποιουδήποτε περιεχομένου, το οποίο μπορεί να είναι δυσφημιστικό ή προσβλητικό για τους μαθητές, τους διδάσκοντες και τα λοιπά μέλη του σχολείου.
- Δεν πρέπει να υπάρχει ή να ανταλλάσσεται υλικό που ωθεί σε πράξεις παράνομες ή απρεπείς για το χώρο του σχολείου. Αυτό περιλαμβάνει, αλλά δεν περιορίζεται, σε υλικό σχετικό με: ναρκωτικά, μίσος, βία, πορνογραφία, διακρίσεις φυλετικές ή άλλου τύπου, τυχερά παιχνίδια, εκφοβισμός, παραβιάσεις των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και διαρροής προσωπικών δεδομένων, κλπ.
- Δεν πρέπει να χρησιμοποιούνται για δράσεις που θα προσδιορίσουν οι εκπρόσωποι του σχολείου και κατά παράβαση του κώδικα σχολικής συμπεριφοράς.
- Δεν πρέπει να παραβιάζουν βασικές αρχές του σχολείου σε σχέση με τις ίσες ευκαιρίες, τον εκφοβισμό και την παρενόχληση των μαθητών και των εκπαιδευτικών.
- Δεν πρέπει να γίνονται αναφορές σε μέλη του προσωπικού, σε μαθητές και γονείς, καθώς και σε γεγονότα και δραστηριότητες του σχολείου χωρίς έγκριση από το σχολείο.

- Δεν πρέπει να δηλώνονται ψευδή στοιχεία από κανένα μέλος του σχολείου κατά την εγγραφή του σε κάποιο κοινωνικό δίκτυο, καθώς πολύ περιορισμοί που τα ίδια τα δίκτυα θέτουν, σχετίζονται με την ηλικία του χρήστη.
- Πρέπει να αποφεύγεται η χρήση των δικτύων αυτών για λόγους άσχετους με την εκπαιδευτική διαδικασία στη διάρκεια των μαθημάτων, καθώς η ενασχόληση είναι συνήθως εξαιρετικά χρονοβόρος και παραπλανητική.
- Κανένας μαθητής κάτω των 13 ετών δεν πρέπει να έχει πρόσβαση σε κοινωνικά δίκτυα. Η πολιτική αυτή αναφέρεται ρητά από αρκετά δημοφιλή κοινωνικά δίκτυα, όπως το Facebook και το MSN.
- Κανένας εκπαιδευτικός δεν πρέπει να προτρέπει τους μαθητές στη δημιουργία προφίλ σε κοινωνικά δίκτυα, ειδικά όταν οι μαθητές αυτοί είναι μικρότεροι των 13 ετών. Τέτοια συμπεριφορά είναι απολύτως παράτυπη και αντισυμβατική, καθώς προωθεί τα παιδιά στη δήλωση ψευδών στοιχείων για τη δημιουργία προφίλ και στην αποδοχή όρων που δεν έχουν γίνει κατανοητοί ή δεν έχουν ποτέ διαβαστεί².
- Καθώς τα παιδιά και οι έφηβοι τείνουν να χρησιμοποιούν όλο και περισσότερο το διαδίκτυο μέσω ασύρματων κινητών συσκευών [2], πρέπει τα σχολεία να περιορίζουν την πρόσβαση μέσω κινητών τηλεφώνων με την υποχρεωτική προσωρινή δέσμευση των τηλεφώνων.
- Η υποχρεωτική ενημέρωση για τη σωστή χρήση και τους κινδύνους από την αλόγιστη χρήση των κοινωνικών δικτύων στα πλαίσια του μαθήματος της πληροφορικής.
- Η στενή παρακολούθηση της συνολικής διαδικτυακής συμπεριφοράς των μαθητών από τους εκπαιδευτικούς για να διαπιστωθούν συμπεριφορές που χρήζουν περαιτέρω ανάλυσης και επίβλεψης.
- Σε κάθε περίπτωση οι γονείς πρέπει να ενημερώνονται και να συνεισφέρουν με τις παρατηρήσεις τους για τη χρήση των κοινωνικών δικτύων εκτός σχολείου, αφού το σχολείο πρέπει να λαμβάνει υπόψη του τη συνολική συμπεριφορά των μαθητών και να προλαμβάνει καταστάσεις με την ενημέρωση και τη γνώση που προσφέρει.
- Η σπατάλη χρόνου που παρατηρείται πολλές φορές με τη διαρκή ενασχόληση με τα κοινωνικά δίκτυα στα πλαίσια του σχολείου, θα πρέπει να περιορίζεται από τους εκπαιδευτικούς.

5. Υπηρεσία Εκπαιδευτικών Κοινοτήτων και Ιστολογίων ΠΣΔ

Βασικοί παράγοντες ανάπτυξης σήμερα είναι το πνεύμα συνοχής, η εμπιστοσύνη και η αναγνώριση της αξίας των δικτύων συνεργασίας. Στην εκπαίδευση οι **κοινότητες μάθησης και πρακτικής**, βασισμένες πρωτίστως στην εμπιστοσύνη, ανταλλάσσουν γνώσεις, ιδέες, απόψεις και εμπειρίες, με στόχο την αλληλοενημέρωση, την αλληλοϋποστήριξη, την

² Έχουν αναφερθεί επανειλημμένως στη Δράση Saferinternet.gr του Ελληνικού Κέντρου Ασφαλούς Διαδικτύου περιπτώσεις εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, που πιέζουν τους μαθητές να δημιουργήσουν προφίλ μέσω των γονέων τους ή που φτιάχνουν οι ίδιοι για τους μαθητές τους προφίλ, με τη δικαιολογία ότι γίνεται στο πλαίσιο του μαθήματος ή ότι εάν δεν το έκαναν μέσα στο σχολείο, θα το έκαναν οι μαθητές εκτός αυτού. Οι συνέπειες τέτοιων τακτικών μπορεί να είναι **ιδιαίτερα βαριές**, όπως π.χ. κλοπή ταυτότητας, παρενόχληση, κ.λ.π. (καθώς τα παιδιά ανταλλάσσουν μεταξύ τους κωδικούς χρήστη χωρίς να κατανοούν τη σπουδαιότητα της ιδιωτικότητας), μέχρι και μήνυση μεταξύ γονέων παιδιών για αμέλεια εποπτείας ανηλίκου, για τέτοιου είδους συμπεριφορές προς τα παιδιά τους, με αποτέλεσμα την ρατσιστική αντιμετώπιση / περιθωριοποίηση των παιδιών – θυμάτων στο σχολείο.

ανατροφοδότηση και συνακόλουθα τη βελτίωση της διδακτικής και κατ' επέκταση της μαθησιακής διαδικασίας.

Στο πλαίσιο αυτής της προσπάθειας, το Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο προσφέρει στα μέλη του (σχολεία, εκπαιδευτικοί, μαθητές) ηλεκτρονικές υπηρεσίες που ενσωματώνουν την πλειοψηφία των λειτουργιών των κοινωνικών δικτύων όπως τα:

- <http://blogs.sch.gr>: εφαρμογή Κοινωνικής Δικτύωσης και ιστολογίων για τους εκπαιδευτικούς και για μαθητές Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης
- <http://e-learning.sch.gr>: Υπηρεσία Ασύγχρονης Τηλεκπαίδευσης για τον διαμοιρασμό περιεχομένου και ανάπτυξης της εκπαιδευτικής διαδικασίας που ενσωματώνει ανταλλαγή μηνυμάτων και emails.
- <http://vod.sch.gr>: εφαρμογή για διαμοιρασμό περιεχομένου βίντεο καθώς και ανταλλαγή απόψεων και σχολιασμό
- <http://conf.sch.gr>: εφαρμογή για την πραγματοποίηση τηλεδιασκέψεων και τηλεεκπαιδεύσεων.

Ειδικότερα και σε ότι αφορά στην υπηρεσία **Εκπαιδευτικών Κοινοτήτων και Ιστολογίων** <http://blogs.sch.gr>, προσφέρονται σύγχρονα εργαλεία **συμμετοχικού ιστού** (Web 2.0) ενταγμένα σε ένα **απολύτως ασφαλές και εκπαιδευτικό πλαίσιο**, όπως:

- **Κοινότητες**: Τα μέλη μπορούν να δημιουργούν κοινότητες (ιδιωτικές, δημόσιες, κρυφές) για να μοιράζονται πληροφορίες για θεματικές περιοχές που τους ενδιαφέρουν.
- **Ροή δραστηριοτήτων**: Παρουσιάζει τη δραστηριότητα κάθε μέλους ή κάθε κοινότητας όπως και τη συνολική δραστηριότητα όλου του δικτύου.
- **Εκτεταμένο προφίλ**: Επιτρέπει τη δημιουργία επιπλέον πεδίων για το προφίλ κάθε μέλους. Τα μέλη επιλέγουν ποιες πληροφορίες θα μοιραστούν με την κοινότητα.
- **Προσωπικά Μηνύματα**: Επιτρέπει στα μέλη να επικοινωνούν μεταξύ τους απευθείας.
- **Φίλοι**: Τα μέλη μπορούν να δημιουργήσουν λίστες των φίλων τους.
- **Παρουσίαση δραστηριότητας ιστολογίων**: παρουσιάζει τη δραστηριότητα υφιστάμενων ιστολογίων και τη δημιουργία νέων ιστολογίων, σε ολόκληρο το δίκτυο.
- **Βήμα διαλόγου**: Επιτρέπει στις κοινότητες να δημιουργούν και να διαχειρίζονται το δικό τους χώρο συζήτησης.
- **Ενημέρωση Κατάστασης** : Παρέχει την τρέχουσα κατάσταση μέλους, αναδημοσίευση δραστηριότητας από το προφίλ του μέλους, κλπ.

Τονίζεται ότι όλα τα μέλη της υπηρεσίας, δηλ. εκπαιδευτικοί και μαθητές, είναι **πιστοποιημένα ως προς την ταυτότητα και την ιδιότητά τους**, γεγονός το οποίο δεν συμβαίνει στις υπηρεσίες κοινωνικής δικτύωσης που παρέχονται ευρέως στο διαδίκτυο. Το χαρακτηριστικό αυτό, καθιστά απολύτως ασφαλή την χρήση της υπηρεσίας **Εκπαιδευτικών Κοινοτήτων και Ιστολογίων**.

Στον ενημερωτικό κόμβο Ασφάλεια στο Διαδίκτυο <http://internet-safety.sch.gr> θα βρείτε χρήσιμο υλικό σχετικά με την πολιτική και τις δράσεις του **Πανελληνίου Σχολικού Δικτύου** του Υπουργείου Παιδείας Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, για το θέμα της ασφάλειας των μαθητών και των εκπαιδευτικών στο Διαδίκτυο.

6. Διατύπωση Προτάσεων

Λαμβάνοντας υπόψη την παραπάνω παράθεση στοιχείων, ακολουθούν μερικές προτάσεις ως προς τη χρήση των υπηρεσιών κοινωνικής δικτύωσης στα ελληνικά σχολεία:

- Προτείνεται το σχολικό δίκτυο να περιλάβει στα φίλτρα του τις υπηρεσίες κοινωνικής δικτύωσης (Facebook, mySpace, Hi5, κλπ) και να αποτρέψει την πρόσβαση σε αυτές σε δημοτικά σχολεία και νηπιαγωγεία.
- Οι δάσκαλοι οφείλουν να αποτρέπουν τους μαθητές του δημοτικού σχολείου από τη δημιουργία προφίλ σε κοινωνικά δίκτυα, επειδή οι μαθητές αυτοί είναι μικρότεροι των 13 ετών. Η δημιουργία προφίλ σε αυτή την ηλικία είναι παράτυπη και αντισυμβατική, καθώς προωθεί τα παιδιά στη δήλωση ψευδών στοιχείων για τη δημιουργία προφίλ, και στη συναίνεση όρων που δεν έχουν γίνει κατανοητοί ή δεν έχουν ποτέ διαβαστεί, ενώ οι συνέπειες τέτοιων τακτικών μπορεί να είναι ιδιαίτερα βαριές, όπως π.χ. κλοπή ταυτότητας, παρενόχληση, κ.λ.π.
- Η χρήση του Facebook από μαθητές του δημοτικού, εκτός από ότι αντιβαίνει τους κανόνες της χρήσης που έχει θέση η ίδια η εταιρεία (απαγόρευση κάτω των 13), δημιουργεί τα παρακάτω σοβαρά προβλήματα:
 - Αδυναμία των γονέων να ελέγξουν τη χρήση του Facebook όταν και τα παιδιά έχουν πρόσβαση από τη σχολική τάξη. Το γεγονός αυτό φέρνει τους γονείς σε δύσκολη θέση όταν προσπαθούν να απαγορεύσουν την είσοδο στα παιδιά του δημοτικού στο Facebook εφόσον η χρήση του νομιμοποιείται -κατά κάποιο τρόπο- από τα σχολεία.
 - Προτροπή των μαθητών που δεν είναι εγγεγραμμένοι στο Facebook από τους συμμαθητές τους για συμμετοχή τους στο συγκεκριμένο διαδικτυακό τόπο.
 - Πιθανότητα κλοπής προφίλ και ακολούθως παρενόχλησης και εκφοβισμού από τους υπολογιστές των σχολείων.
 - Με την ψευδή χρησιμοποίηση στοιχείων όπως η ηλικία, τα παιδιά ξεκινούν τη διαδικτυακή τους ενασχόληση λανθασμένα και χωρίς κανόνες ασφαλούς διαδικτύου.
 - Διαταράσσεται η σχολική λειτουργία, εφόσον τα παιδιά είναι διατεθειμένα να θυσιάσουν ώρες διαλείμματος ή και εκπαίδευσης προκειμένου να ενημερωθούν για το προφίλ τους.
- Οι μαθητές της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, πρέπει υποχρεωτικά να ενημερώνονται από το σχολείο για την **υπεύθυνη χρήση** και τους **κινδύνους στην αλόγιστη** χρήση των κοινωνικών δικτύων στα πλαίσια του μαθήματος της πληροφορικής, κάνοντας χρήση του ίδιου του εργαλείου. Επίσης, οι καθηγητές πληροφορικής οφείλουν να έχουν την αποκλειστική ευθύνη τόσο του χρόνου που δαπανούν τα παιδιά στο διαδίκτυο όσο και των ιστοσελίδων που επισκέπτονται κατά την ώρα του μαθήματος.

Αναφορές

- [1] Παρατηρητήριο για την Κοινωνία της Πληροφορίας (2009). *Ανάλυση αποτελεσμάτων έρευνας για τη χρήση των νέων τεχνολογιών από τα παιδιά 8-15 ετών*.
- [2] Amanda Lenhart, Kristen Purcell, Aaron Smith and Kathryn Zickuhr, *Social Media & Mobile Internet Use Among Teens and Young Adults*, Pew Internet & American Life Project February 3, 2010
- [3] NSBA (2007). *Creating & Connecting. Research and guidelines on online social and educational networking*. National School Boards Association.
- [4] Livingstone, S. 2006. Drawing Conclusions from New Media Research: Reflections and Puzzles Regarding Children's Experience of the Internet. *The Information Society* 22 (4):219-230.
- [5] Livingstone, S, & Magdalena Bober. 2005. *Uk Children Go Online: Surveying the experience of young people and their parents*. London: Ofcom & London School of Economics.
- [6] ACMA 2007. *Media and Communications in Australian Families 2007: Report of the Media and Society Research Project*. Melbourne: Australian Communications and Media Authority: Commonwealth of Australia
- [7] Coleman, Stephen. 2008. Doing IT for Themselves: Management versus Autonomy in Youth ECitizenship. Pp189-206. In *Civic Life Online: Learning How Digital Media Can Engage Youth. The John D. and Catherine T. MacArthur Foundation Series on Digital Media and Learning*, edited by W. L. Bennett. Cambridge, MA: The MIT Press.
- [8] Byron Review. 2008. *Safer Children in a Digital World. The Report of the Byron Review: Department for Children, Schools and Families, and the Department for Culture, Media and Sport*.
- [9] Sawchuk, S. (2008). *Teacher Tool Mimics Social-Networking sites. Educational Week*, August 2008.